

ott pöngetik sarkantyúikat a deli jurátus ifjak, ott zsörtölődnek a hűségben megvénült szolgák, ott parádéznak a *tettes* vármegye nyalka hajdúi, ott kérezkodnek az alkotmány sáncai közé a derék és értelmes jobbágyok, s a magyar társadalom perifériáján kívül ott sunnyog a zsidó és a cigány. Ezer lehet a kifogásod a *Régi jó idők*, a *Nagy idők*, *nagy emberek*, *A nemzet napszámosai*, *A pörös atyafiak*, az *Egy alispán* írójának művészete ellen és nem is kell világ-irodalmi mértékkel mérned őt; hogy itt-ott könnyűnek ne találd; mégis örömmel nyitod fel könyveit, mert a magyar patriarchális életnek meleg levegőjét érzed szíved felé csapódni.

Egyik könyvében megpróbálja Vas Gereben Kisfaludy Sándort értékelni. A mai kor ezt az értékelést egy kis módosítással magára Vas Gerebenre alkalmazhatja: „Nem esküszöm, hogy eget verők lettek volna dalai; de elég, ha föl vitt benünket az ösök elhagyott fészkébe, s megmutatá, honnét néztek apáink e honra! Melyikünk tudott lejönni e sorsból, hogy egy szent érzelem kísérete volna onnét?”

—bs—

**Színházi szemle.** A Magyar Színház rendezésén csak a nyári szünet előtt szokott arra a gondolatra ébredni, hogy az irodalommal szemben is vannak kötelesegei. Így történt ez évadban is, amikor Schiller *Orleansi szüzének* színrehozatalára szánta el magát. Az előadásnak egy héten keresztül hangzatos kommunikék harangoztak be, hirdelve a díszletezés, tömegmozgatás, s általában a rendezés újszerűségét. Hát újszerűnek elég újszerű is volt! Mindenesetre a legnagyobb merészség Schiller tragédiáját kiabálóan expresszionista díszletek között előadni, amelyek még néha ugyanazon a színen is összhangzás nélküliek voltak. Így az első felvonás előtéri szikláinak mögött (amelyek meglepően hasonlítottak nagyított eukrásztortákhoz) a háttérben elég realiztikusan festett sátoros húzódott meg. A többi képek is valami rikító formátlanságot ambicionáltak maguknak: túlzottan hajlott — a vígszínházi *Cserebere*-operette dekorációihoz hasonló —

fák, kristályrendszerbe csoportosuló sziklák, stilizálttá merevedett szelfújta lobogók gyötörték a néző szemét, s minden jelenet (alkalmasint a Nemzeti Színház új Shakespeare-előadásának hatása alatt) állandóan egy pillérpárral volt beszegezve, mely architektónikus részlet, ha a rendező úgy akarja, belekomponálódik az egész színpadi képbe, ha pedig akarja, pusztá keret marad. A tömegek mozgatásában a hirdett cél a statisztériának lehető lecsökkentése volt, s ez helyes elv is, csak hogy itten végtelenül szegényesen és ügyetlenül hatott. A rendezés félszégeihez tartozott az is, hogy megesett, hogy ugyanazon színen egyazon szereplő az ellenkező oldalról jött vissza, mint amerre távozott. A darab hosszúsága miatt bizonyos kurtítások váltak szükségessé. Ezek általában elég szerencsések voltak, amennyiben inkább a Johanna történetével párhuzamosan futó mellékjelenetek rövidültek meg, de az ötödik felvonás első képeért, a kitaszított leány bujdosásának elmaradásáért igazán nagy kár, mert a hősnőnek a végzethez való viszonya e jelenetben igen mély értelmezést kap.

A színészek munkájából magasan kiemelkedik *Darvas* Lili Johanna. Alkalmazkodott a műpatetikus hangjához, beszédje teljesen távol állott a szürke társalgási hangtól, *szavalni* merészelt, s általában egész alakítása nem a részletező realizmus, hanem a nagyvonalúság művészi elve szerint ment végbe. Kitűnően jelenítette meg az orleansi szüz heroizmusát, végzettől ihletettségét, és ennek a végzetnek maga akarta vállalását. Különösen három jelenetét találtuk sikerültnék: az előjáték végmonológjának vallásos lendületét, a második felvonás békítési jelenetének retorikáját és a végső felvonás magával ragadó szenvedélyét; különösen itt olyan erőteljes volt, hogy bilincseinek összeszaggatása szinte már nem is hatott csudának. Erősebben csak egy helyütt esett ki a magasbeszéd stílusból: a negyedik felvonás kezdő monológjában, ahol önlelké vádjainak furdalásait — amelyeket pedig a költő rimes és változó zeneiségű sorokban adott ajkára — realiztikusan tördelte és aprózta.

Továbbá teljes tisztelettel a fiatal színészno tehetségével és stílusirányával szemben, legyen szabad még egy-két kifogást megemlítenünk. Az a benyomásunk, hogy művészete még nem eléggé változatos kifejezésű: nincs sok húrja, de igaz, hogy ezeken a húrokon gyönyörűen játszik. Kissé még bántó az is, hogy lélekzetvétele néha igenis hallható. Remélhetőleg további fejlődésében gazdagodni fog és technikai fogyatkozásai lecsiszolódnak. — A többi nőszereplő igen távol állott tőle. *Pécsi Blanka* (Ágnes) beszéde szép, de kézmozdulatai félszegek, *Báthory Gizella* pedig *Isabeau* erőszakosságát kissé erőltetett csináltsággal ábrázolta. A férfiszereplők legnagyobb része még a pubertás éveit éli: életkor tekintetében is, művészig is. Egyedül *Stella* férjas Talbotja emelkedik ki közülük. *Réthey* (Thibaut) szövejtése kitünő példája annak, hogy hogyan nem szabad a színpadon beszélni: körülbelül csak minden tizedik szavát tudja a hallgatók füle megérteni.

A fordításról, *Sebestyén* Károly munkájáról, is essék néhány szó. Sajnos, nem olvasás útján, csak a színészek szájából ismerjük, de az a benyomásunk, hogy Schiller szárnyalásával nem tud versenyt remülni: sok helyütt igenis prózai. Magyarossága sem kifogástalan. Magában az első felvonásban ilyen mondatok nyilaltak a fülünkbe: „Azzal *fenyítene*k, hogy elvonulnak“ (e. h. *fenyegetnek*) — „Még hátrálnak az égi rendelésnek“ (talán *elöl*?) Keresztény hallgatónak az is igen nevetséges volt, amikor Johanna a reimsi érseket *nagy tisztelet*ű úrnak szólítja, hiszen az egyedül református lelkésznek címzése lehet.

A Vígszínháznak, igaz nem a legfrissebb újdonsága *Lakatos László Négy frakkja*, de mégse maradjon említés nélkül. E „komédia“ a pesti irodalomnak tipikus terméke. Egy nem is nagyon elmés, de színpadon némi hatást ígérő ötlet kedvéért íródott minden különösebb komikai szellem, jellemábrázoló mélység vagy hangulati finomság nélkül. Egyedüli erénye a dialógusnak valami kihegyezett fordulatossága, egyébként az egész még nyári da-

rabnak is feltűnően sivár. Ez *A négy frakk* azokhoz a félig készült ruhadarabokhoz hasonló, amelyek éppen mert főremunkák, nagy gyorsasággal alkalmazhatók akár a teréz-, akár a lipótvárosi közönség ízléséhez.

*Galamb Sándor.*

**Hopp Ferenc—Keletázsiai Művészeti Múzeum.** Hopp Ferenc hetvenhét éves korában, miután már négyszer utazta volt körül a földgolyót, megírta végrendeletét, mely szerint különféle ritkaságokból, uti emlékekből, néprajzi tárgyakból, állati és növényi preparátumokból, ásványokból és egyéb természetrajzi érdekességekből, magyar és idegen festők műveiből, főképen azonban keletázsiai művészeti alkotásokból álló gyűjteményét a Magyar Államnak hagyományozza. Tette pedig ezt azért, mert erkölcsi felfoása szerint hálával tartozott annak az országnak, melyben tizenhárom éves kora óta úgy futotta meg pályáját, hogy a teljes szépenységtől nagy vagyoniig és az igénytelen látszerészínasságtól közbeesülések örvendő társadalmi tébecsülővé emelkedett. Kilenc év multán, mikor nálunk magántulajdonról nem volt szabad hangosan beszélni, még egy záradékot is készített Hopp Ferenc a régi végrendelethez, mely szerint házáat s kertjét szintén a Magyar Államnak ajándékozta egy keletázsiai művészeti múzeum céljaira. Ezzel a tettel azt bizonyította, hogy az élete végén lezajlott események pillanatig sem zavarták meg hitében, mely szerint az agyremék uralma rövidesen megszűnik és Magyarország fel fog támadni.

A múzeumalapító nemes elhatározás óta négy év telt el. Hopp Ferenc születésének kilencvenedik évfordulója köszöntött ránk, mikor a gyűjtemény, mint az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum tartozéka megnyílt. Két beszéd hangzott el ekkor. Petrovics Elek főigazgató és Klebelsberg gróf közoktatásügyi miniszter, mint a kormányzó megbízottja, egyforma meleg elismeréssel adóztak Hopp Ferenc erkölcsi nagyságának, ki annak ellenére, hogy idegenből származott, jobb hazafi volt akárhány született magyarból.

Valóban Hopp Ferenc, ki 1844